
Biotehnologije: Nekateri družbenorazvojni in prostorskoorganizacijski vidiki razvoja in implementacije v Sloveniji

Author(s): Draginja NIKOLIĆ

Source: *Urbani Izziv*, No. 21/22, PLANIRANJE IN UREJANJE PODEŽELJA (december 1992 / December 1992), pp. 131-132

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180209>

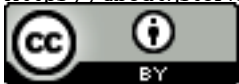
Accessed: 21-02-2025 18:43 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

2. Sodelovanje Slovenije v regionalnih geopolitičnih združenjih

Za Slovenijo bo še posebej pomembno povezovanje v okviru Heksagonale in delovne skupnosti Alpe-Jadran. V tem okviru bo treba pozorno premisliti, kaj od omenjenih in podobnih združenj Slovenija pričakuje in kaj lahko v teh združenjih nudi. Ugodni geopolitični položaj in izhod na morje (luka Koper) prav gotovo nista edina prostorska dejavnika, ki privlačita naše sosede, da se tesneje gospodarsko povezujejo z nami.

3. Vplivi meddržavnih migracij na Slovenijo

Meddržavne migracije bodo imele velik vpliv na Slovenijo še posebej zaradi zelo nestabilnega položaja na Balkanu in v bivši Sovjetski zvezi. Nenadzorovani imigracijski valovi bi lahko imeli usodne posledice na narodnostno sestavo, gospodarski in družbeni položaj prebivalstva in sedanji sistem poselitve države.

4. Meddržavna razvojna območja in Slovenija

Za Slovenijo se odpira zelo pomembna možnost in priložnost sodelovanja pri zasnovi in razvoju severnojadranske transnacionalne regije, ki naj bi temeljila na vsestranskem sodelovanju mest in urbanih regij Benetk, Trsta, Kopra (Ljubljane) in Reke, na drugi strani pa tudi možnost oblikovanja transnacionalne regije na relaciji Gradec, Maribor in Zagreb.

5. Problematika odnosa med središčem in periferijo v Sloveniji

Slovenija je že od Avstro-Ogrske podedovala in še naprej razvija policentrični sistem poselitve, ki spodbuja čim bolj enakomerni razvoj in distribucijo naselij različnega ranga v prostoru. Toda kljub številnim strokovnim in planerskim prizadevanjem se je prestolnica Slovenije Ljubljana intenzivneje razvijala in s svojim gravitacijskim zaledjem

prekrila tri četrtine Slovenije, kar je negativno vplivalo predvsem na razvoj ostalih regionalnih urbanih središč.

6. Vplivi razvoja novih tehnologij na prostor Slovenije

Čeprav se Slovenija nahaja v primerjavi z razvitimi državami na področju tehnološkega razvoja v bistvenem časovnem zaostanku, tako da ni možno v celoti vrednotiti vplivov in posledic tehnološkega razvoja na prestrukturiranje vloge in pomena sedaj aktualnih prostorskih dejavnikov, se porajajo raz

vojni koncepti (npr. koncepti razvoja inovacijskih centrov), katerih implementacija bo imela daljnosežne vplive na prostorsko prestrukturiranje Slovenije.

V referatu smo skušali poleg omenjenih problemov kritično ovrednotiti ostale relevantne prostorske probleme in aktualne razvojne usmeritve, s katerimi se srečuje Slovenija na prehodu iz industrijske v postindustrijsko in iz socialistične v post-socialistično družbo, ter predlagati nekatere rešitve, ki bi lahko zanimale širšo strokovno javnost.

mag. Andrej Gulič, dipl. soc.

Draginja NIKOLIĆ

Biotehnologije: Nekateri družbenorazvojni in prostorskoorganizacijski vidiki razvoja in implementacije v Sloveniji

Biotehnologije so danes v središču pozornosti kot eden od nosilnih sklopov tehnologij t. i. tretje industrijske revolucije oz. prehoda v postindustrijsko družbo. V povezavi z biotehnologijami, predvsem novimi, temelječimi na rekombinantnih DNA tehnikah in hibridoma tehnologiji, je govor o spremembi tehnološke paradigme. Nujni pogoj in posledica uveljavitve nove paradigme so spremembe v gospodarski, socialni in organizacijski strukturi družbe. Za nove biotehnologije velja, da so šele v zgodnji fazi difuzije v gospodarsko sfero in da posledice njihove uveljavitve še niso dovolj raziskane.

Čeprav razvoj biotehnologij ni izpolnil - verjetno preveč optimističnih - pričakovanj s konca 70. let, ima večina razvitih držav izdelane strategije razvoja področja (znanstvenega in razvojnoraziskovalnega dela,

izobraževanja, razvoja industrije) ter bolj ali manj izdelan institucionalni in organizacijski okvir, ki naj pripomore k uveljavljanju začrtanih strategij. Strategije so večinoma usmerjene na ožje število področij, kjer imajo posamezne države tradicijo ali jih pojmujejo kot ključna za razvoj v prihodnosti. Nekateri avtorji menijo, da so biotehnologije enako obetavne za razvite in manj razvite družbe, saj zajemajo glede na stopnjo zahtevnosti širok razpon tehnologij od nizkih (klasične biotehnologije) preko modernih do visokih (nove biotehnologije) in bi torej vsaka država v skladu z obstoječimi viri lahko razvijala in implementirala ustrezne biotehnologije.

Vprašanje, ki se pojavlja tudi pri nas, je, katere biotehnologije je glede na splošne družbene razmere, ki jih označuje nizka stopnja inovativnosti, pomanjkanje visoko

izobražene in fleksibilne delovne sile in razpršenost raziskovalnih prizadevanj sploh smiselno razvijati in možno implementirati. Deloma je vzrok za to vprašanje preozko razumevanje biotehnologij v javnosti, ki se omejuje na nove (rekombinantna DNA in hibridoma tehnologija) in hkrati spregleduje široke možnosti t. i. modernih biotehnologij.

Po mnenju nekaterih strokovnjakov znaša zaostanek Slovenije v razvoju in implementaciji biotehnologij za Evropo približno deset let. Najhujši problem predstavlja pomanjkanje "kritične mase" strokovnjakov in ostalih ustrezno izobraženih kadrov, kar lahko v veliki meri pripisemo dejstvu, da doslej na tem področju ni bilo ustreznega univerzitetnega študija. Šele v zadnjem času je zaslediti poskuse, da bi naredili pregled in poskušali povezati raziskovalno delo različnih ustanov ter sestavili nacionalni program razvojno raziskovalnega dela na tem področju. Splošna zavest o možnem pomenu biotehnologij za prihodnost je še vedno zelo nizka. Zanimivo v tem kontekstu je, da se kljub temu pojavljajo močne pobude za uporabo biotehnologij na področju varstva in izboljševanja okolja.

Na področju raziskovalnega dela pa tudi aplikacij so kratkoročno za Slovenijo najbolj aktualne moderne biotehnologije, kjer obstaja tudi že določena tradicija raziskovalnega dela (rastlinska, živalska, gozdarska biotehnologija, zdravila). Pri nas trenutno še ni zasebnih raziskovalnih podjetij na tem področju, glede na položaj in številne razvojne ovire pa je tudi težko napovedati nadaljnji razvoj.

Biotehnologije se s širokim razponom zahtevnosti tehnologij dobro vključujejo v nekatere danes v Sloveniji aktualne koncepte razvoja na različnih ravneh družbenoprosorske organizacije. Omenimo naj na primer koncepta razvojnega preboja in preživetja, ki predstavljata eno od možnih strateških usmeritev razvoja Slovenije. Razvojni preboj temelji na usmerjanju omejenih razpoložljivih sredstev v manjše število podrobno pretehtanih projektov na

področju znanj oz. tehnologij infrastrukturnega pomena, ki bi dolgoročno pospešile inovacijsko dejavnost in dinamizirale celotno gospodarstvo. Takšen poskus je bil že narejen na področju računalništva. Predvidevamo, da bodo ovire za širše uveljavljanje biotehnologij v okviru koncepta razvojnega preboja že omenjeno pomanjkanje strokovnega znanja in kritične mase strokovnjakov, nezmožnost ocene pomena biotehnologij za prihodnost in slaba infrastrukturna opremljenost prostora.

Koncept preživetja se nanaša na tiste družbene sloje, ki bodo zaradi dezindustrializacije in nemožnosti zaposlitve v - glede na potrebno izobrazbo in druge značilnosti - zahtevnejših dejavnostih v zaostrenih pogojih z znižano stopnjo zagotovljene socialne varnosti ostali brez zaposlitve in z nezadostnimi sredstvi za preživljanje. Možnost predstavlja uvedba nizkih, manj zahtevnih tehnologij, ki bodo prispevale k (samo)preživetju in premostitvi do obdobja zviševanja družbene blaginje. Za implementacijo koncepta bo potrebno med drugim vzpostaviti sistem izobraževanja in financiranja začetnih faz.

Preučevanje pomena posameznih vidikov biotehnologij - znanstveno in razvojnoraziskovalnega, izobraževalnega, aplikativnega - biotehnologij je relevantno tudi v kontekstu obravnave možnosti razvoja na različnih ravneh upravno-ozemeljske organizacije družbe. V splošnem lahko trdimo, da so v aplikativnem smislu nekatere biotehnologije obvladljive na lokalni ravni, na regionalni pa je predstavljiva organizacija razvojnoraziskovalnega in izobraževalnega vidika. Posamezne upravno-ozemeljske enote imajo glede na obstoječe stanje opremljenosti prostora, (ne)prisotnost zadostnih količin primerno usposobljene delovne sile in (z)možnosti sinergijskega povezovanja z drugimi subjekti (tudi izven Slovenije) različne možnosti za razvoj posameznih vidikov biotehnologij. V kontekstu opremljenosti prostora naj posebej opozorimo na možni pomen različnih organizacijskih oblik inovacijskih središč (npr. inovacijskotehno-

loška, znanstvenoinovacijska središča) kot najširšega okvira za razvoj in implementacijo biotehnologij.

V literaturi doslej nismo našli izdelanega sistema indikatorjev oz. lokacijskih dejavnikov, ki bi omogočal analizo razvojnih možnosti posameznih družbeno-prostorskih enot. Deloma je to najbrž posledica novosti pristopa, po drugi strani pa tudi kompleksnosti tematike.

Navedli smo samo nekaj vidikov, ki po našem mnenju utemeljujejo potrebnost širšega pogleda in smiselnost celovitega raziskovanja in vrednotenja družbenih in prostorskih pogojev ter posledic razvoja in implementacije biotehnologij. Menimo tudi, da kljub trenutnemu neugodnemu stanju biotehnologije tudi za Slovenijo pomenijo potencialno pomembno področje, ki ga ne kaže zanemarjati.

Draginja Nikolić, dipl. inž. agr.

Miran GAJŠEK

6. Konferenca AESOP-a v Stockholmu

Udeležba na redni, šesti konferenci Združenja evropskih planerskih šol (Association of European Schools of Planning) - AESOP, je bila poglobitveni namen študijskega potovanja na Švedsko v času od 2. do 12. junija letošnjega leta. S kolegico z UI RS, dr. Branko Berce Bratko, pa sva poleg dejavne udeležbe na konferenci načrtovala in v veliki večini tudi izvedla še informativne obiske na številnih strokovnih ustanovah v Stockholmu.

Če gremo po vrsti, sem bil:

1. na sestanku Sveta predstavnikov AESOP-a (angl. Council of Representatives AESOP) dne 3. junija - namesto prof. dr. Andreja Pogačnika;